

Mijo Kovačić (Gornja Šuma, 5. kolovoza 1935.)

S otvorenja Galerije Mije Kovačića na Gornjem gradu u Zagrebu 26. veljače 2011. godine, s lijeva: akademik Tonko Maroević, Mijo Kovačić s unukom Barbarom i predsjednik Matice hrvatske Igor Zidić.

Igor ZIDIĆ

Matica hrvatska

NEKOLIKO RIJEČI O MIJI KOVAČIĆU

Iz koje dubine egzistencije dolaze prizori Mije Kovačića? No, možda bi ih, prvo, trebalo razgraničiti. Vidim dva Kovačića. Jednog posvećenog idiličnome krajoliku; velikodušnoj, dobroj Prirodi ljeta, kad se u zoru radosno kreće put žetvenoga polja ili kada se – u vrijeme odmora - spokojno i vedro blaguje. Takve prizore prati lijepo i ugodno vrijeme, putovi su svijetli, flora u punom cvatu iskazuje svoje obilje, svi su putovi prohodni, nikakva opasnost ne prijeti niotkud. Zlatni danci, napisala bi Jagoda Truhelka. To je sunčano kolorističko slikarstvo, koje nas, gdjekad, u atmosferi ljeta, zreloga klasja, svakidašnjega truda oko žetve i skupljanja plodova i poneke anegdotalne scene (npr. mlade majke koja u polju doji dijete) podsjeti na Brueghela i njegove flamanske seoske priče. Lijepo sročene, izražajno crtane i maštovito naslikane te su slike – u cijelosti i u svojim fragmentima – male antologije zapisa o svakodnevnom u velikoj tradiciji što se posredstvom Flamanaca, Nizozemaca i Nijemaca, pa Krste Hegedušića, Ivana

Mijo Kovačić ispred Palače Jelačić na Gornjem gradu u Zagrebu nedaleko Hrvatskoga sabora u kojoj se nalazi sjedište njegove Zaklade i Galerije.

Generalića i Mirka Viriusa proširila po hrvatskom sjeveru. U njima blista Kovačićeva bujna paleta, smisao za detalj, izvanredna sugestivnost svake predodžbe, suptilno nijansiranje planova kojega je krajnji rezultat jedinstvena dubina prostora. Ali, jav se i drugi sadržaji. Grupne fantazmagorične scene, kojiput pravi masovni prizori: to su sadržaji iz najluđih snova, opakih mòra, danteovskih paklenih zgoda (na seljački način) i ti su motivi mahom večernji ili noćni, osvjetljeni umjetnim svjetlima neznanoga podrijetla, vatrama koje raspiruju vračare, vješci, duhovi lovac, neznani skitnice ili ih, pak, obasjava mjesečina i vatra vlastitih tijela. U tim je makabričnim i nadrealnim storijama uvijek puno bajkovitosti, apsurdna, iznenadnih zastrašujućih detalja, po kojima humorna, trpkna scena, bezbroj babljih i mračnjačkih priča, starih vjerovanja i, neizostavno, erotizma. Noć raspaljuje maštu i sve strasti podižu do ekstremne napetosti: halucinatorne i otrovne, u kojima se humani i animalni svijet čudesno prepleću, isto kao i religioznost i poganstvo. Davno sam primijetio da gotovo i nema Kovačićeve slike u kojoj neku tajnu ulogu ne igraju “mišolovke”: košare, vrčevi, lonci, plitice, bačve, vreće, okna, duplje, tikvice, duboke kape, luckasti šeširi: u neki će vrč biti ulovljena čaplja, u pliticu odsječena glava, u duplju žaba, u bačvu ljubavnici... Vidimo u njima pokretne zamke, zatvore, mjesta zarobljavanja, klopke koje nas prate. Fantastični je bestijarij velik, u mnogoj je glavi sjekira, neki se ljube, drugi na smrt tuku; svi su tu: mirni i pobožni mještani, luđaci, jahači apokalipse, mrtvac, pokazuje se naga crnkinja i oko nje se splete galerija likova: ljubavnik voajer, zadržana ili zapanjena žena, starac koji preventivno vadi nož, dok ljubavnike nosi snažan, ali nepouzdan dvorogi mačak s ljudskom glavom. Ako nisu prizori masovnog ludila, onda su to boschovski kermesi, zastrašujuće zabave na kojima svaki sudionik ima dobre izgleda da ga ugrabi smrt; od luđakova kamena, od nečije sjekire, roga ili kopilota ili da, barem, bude obilježen za sav život teškim pečatom: toljagom, raspelom, bilo čime. U kontekstu bi tih kasnih, večernjih prizora trebalo progovoriti o posebnome podžanru, a to su ribolovne i, rjeđe, lovačke scene u kojima se miješa velika halucinatorna moć s hiperrealističkom naracijom (v. gole krošnje starih stabala) i fantastičnim cvjetnjakom, u njima je češće danje svjetlo, nekad čak i ljetnje. Vrijedilo bi posvetiti više pozornosti također kao svojevrsnome podžanru – da je vremena i prostora – zimskim (snježnim) motivima: kolikogod da nose sva obilježja Kovačićeva stila i načina, imaju i nešto specifično: relativnu tišinu, neku prigušenost radnje pa i fantazije; malo zimskog svakodnevlja bez raspojasanosti, ali gdjekad s dubokim osjećajem izgubljenosti i ugašenosti svijeta. U takvom jednom zaseoku pokrivenu snijegom, zaseoku kraj zaleđenih voda, nema – primjerice - ni traga životu, ni jednog svjetla iza prozora. Ostane nam skrenuti pozornost promatraču na još jednu veliku, možda najveću i najdublju – premda ne i najluđu – temu Kovačićeve umjetnosti. Mogli bismo je – s nešto slobode – nazvati temom “sina razmetnoga” ili “sina izgubljenog” premda često nije sam

nego se pojavljuje u paru. Ipak “sin izgubljeni” precizno opisuje osjećaj suvišnosti odlazećeg, prognanog ili usamljenog ljudskog bića i taj se osjećaj samoće čovjeka u svijetu tako snažno, tako moćno izvija iz ovoga djela da ga je teško ne vidjeti kao jednu od njegovih sudbinskih značajki. U grupu bjegunaca iz života mogla bi se ubrojiti i ona mala, tročlana obitelj (otac, majka i dijete) što se – kao prognani nekamo otpućuju. Kamo? Žena gleda u stranu, dječaci preda se, otac u tlo. Ona pod rukom nosi klupicu, on, poštavajući se, kolovrat i preslicu. Daleko im je putovati...

Završit ću ovaj mali ogled slikom o dva vojnika na kraju puta. To istinsko remek - djelo Mije Kovačića izgovara bez riječi dramu ljudskog postojanja: zašto smo tu?

Je li smisao egzistencije trpjeti, stradavati, gledati svijet koji se smanjuje, kuće koje zarastaju u drač, neobrađena, napuštena polja? S Večenajevim Mojsijem, Generalićevim žalobnim Autoportretom, i još dvjema, recimo, slikama Viriusa i Rabuzina, pripada u onih nekoliko djela hrvatske naive koja su se suvereno iz svoga rezervata prebacila na svjetski podij. Ti likovi, moćno oblikovani u posve mašnjoj svojoj jednostavnosti i dramatičnosti, svjetskoj izgubljenosti i neprekoračivoj fundamentalnoj ljudskoj samoći, šalju svojom autističkom sugestivnošću poruku rezignirana čovjeka: dok se nada u Dobro čini sve iluzornija, jedina nam se zbilja ukazuje kao slika patnje bez kraja.

* Obilježavajući 75 godina života i 60 godina umjetničkoga djelovanja slikara Mije Kovačića, Zaklada koja nosi umjetnikovo ime otvorila je 26. veljače 2011. Galeriju Mijo Kovačić, vjerujući da će tako trajno sačuvati velik dio slikarova opusa i učiniti ga trajno dostupnim javnosti. Kovačić je svoja djela stvarao i čuvao više od pola stoljeća, a jedan od stalnih poticaja bila mu je i želja da ona postanu i ostanu dijelom hrvatske kulturne baštine /www.mijokovac.com/

S ponosom i zahvalnošću Miji Kovačiću Zaklada je organizirala izložbu stalnoga postava iz fundusa Galerije, kojom predstavlja dio umjetničkog opusa toga velikana hrvatske naivne umjetnosti.

Posebno zahvaljujemo predsjedniku Matice hrvatske prof. Igoru Zidiću i akademiku Tonku Maroeviću na njihovim presudbama i njihovoj dragocjenoj pomoći pri osmišljavanju ovog zahtjevnog projekta Zaklade.

Galerija Mijo Kovačić svečano je otvorena 26. veljače 2011. godine u Palači Jelačić, zaštićenom kulturnom dobru Republike Hrvatske, na Gornjem gradu u Zagrebu. Uvodnu riječ u otvorenje dao je gospodin Jasminko Umičević dok su o Miji Kovačiću i njegovom opusu govorili Igor Zidić, predsjednik Matice hrvatske i akademik Tonko Maroević, čiji predgovori se ovdje objavljuju.